

2023 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXLII):

Restitutor Daciae? - descoperiți „Casa Mövert”! - acuză Sibiul de înaltă trădare, condamnând orașul? - a înființat Ordinul Dragonului!

Báthory Fest
Familia nobiliară maghiară Báthory
-de origine germană, sau șvabă - **atestată**
din 1325, a dat mai mulți prinți și un rege!
Báthor - curajos, Báthory - erou bun!
trei dinți înconjurați de un dragon care mușcă propria coadă
animus magnanimus
Sigismund Báthory
a realizat prima unire
- **PLANUL DACIC** - ?
Andreas Báthory
Gabriel Báthory, ultimul principe din familie
Casa Mövert martora ocupării și distrugerii Sibiului de către principele Gabriel Báthory, între 1600 - 1613?
Oradea Centrul culturii renașcentiste - Oradea medievală - în Tabula Varadiensis
Dosarele patrimoniului (CXLII)
Anul comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești (psalți) **Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice**

Municipiul Oradea a fost și este un important centru de dezvoltare al României, în ultimii ani cunoscând o integrare în marile rute turistice internaționale. Poziția geografică - la granița cu Ungaria și la numai 264 km de Budapesta, cu două stațiuni balneare la mai puțin de 8 km (Băile Felix și Băile 1 Mai) -, și un patrimoniu cultural de excepție reabilitat și promovat, a propulsat municipiul de pe malurile Crișului Repede, în pol de dezvoltare regională și destinație turistică de excelență. Orașul atestat la 1113 (**Varadinum**, „vár”, în maghiară *castel, cetate*) a devenit cunoscut ca un centru de mare importanță al culturii proto-renașcentiste, Oradea putând fi cunoscută chiar prin stema municipiului (din 1998): în partea superioară pe scutul tăiat apare un arhanghel argintiu cu o cruce latină, simbol al rolului bisericii catolice în evoluția spiritualității locale; leul încoronat este simbolul luptei de apărare dusă de principii Transilvaniei. Construcția de pe câmpul roșu este simbolul cetății Oradea, cartea din interior referindu-se la cultura Renașterii, când a cunoscut o perioadă înfloritoare. Nu întâmplător, în vechea Oradea Mare - Nagyvárad - sau Grosswardein, au ales să fie înhumați 8 regi și regine, de mare rezonanță pentru istoria Ungariei: **Ladislau I** – regele Ungariei între 1077 – 1095, canonizat de papă în 1192. Ladislau I este regele care a dus o politică de expansiune teritorială, încurajând miografia poporului maghiar pe teritoriile locuite de pecenegi și cumani. **Ștefan al II-lea**, al doilea rege înmormântat în biserica romano-catolică Oradea, s-a remarcat în războiul Bizantino - Maghiar, când armata maghiară a cucerit Belgradul și a început fortificarea cetății Zemun. Regele **Andrei al II** (cca. 1175-1235) a colonizat Țara Bârsei (în 1211), cu Ordinul cavalerilor teutoni, tot el alungându-i după câțiva ani după confruntări armate cu aceștia. A participat la Cruciada a V-a, fără succese notabile, iar pentru a-și consolida puterea - în plan intern - a ratificat cea mai veche constituție a Ungariei (în 1223) - cunoscută sub numele de **Bula de Aur** (Bulla aurea) -, iar sașilor colonizați în sudul Transilvaniei le-a acordat drepturi și privilegii

prin cunoscutul „**Andreanum**”. Au urmat o serie de regine care au ținut să fie înmormântate la Oradea: soția regelui Andrei al II-lea al Ungariei („ultimul lăstar de aur al Arpadienilor”), soția lui Carol Robert de Anjou (Beatrix de Luxemburg), nepoata domnitorului Basarab I al Valahiei (Elisabeta) și Maria de Ungaria. Ultimul rege – **Sigismund de Luxemburg** (născut în 1368, la Nurnberg) - înmormântat în catedrala romano-catolică din cetatea Oradei, a fost și unul din cei mai longevivi regi și ultimul împărat din Casa de Luxemburg, dinastia stingându-se odată cu el, singurul moștenitor fiind fată. **Regele Sigismund a înființat Ordinul Dragonului - Societas Draconistrarum** - ordin militar similar cu al Templierilor, cu scopul de a proteja creștinătatea de imperiul otoman; se știe că în acest ordin Sigismund l-a înscris pe domnitorul muntean **Vlad al II-lea Dracul**, prin înnobilitare la Nurnberg (în 1431). La dispoziția lui s-a **desființat Prepozitura Sibiului** (în 1424), transferând proprietățile instituției bisericești orașului Sibiu; s-a asigurat, astfel, autonomia săsească în materie religioasă, dar și creșterea puterii economice a cetății de pe Cibin. În 1433 a fost încoronat ca împărat al Sfântului Imperiu Roman, pentru ca în 1437 să moară la Znaim (Moravia) și să fie înmormântat la Oradea.

Din galeria personalităților născute la Oradea reținem aici pe doi membri de vază ai familiei Báthory, principii Transilvaniei: **Sigismund** (1572-1613) și **Gabriel** (1589-1613). În istoria familiei nobiliare maghiare Báthory, se consemnează originea germană sau șvabă, numele și stema fiind atestate la 1325. Ca la majoritatea familiilor nobiliare, există și o legendă care fixează prima generație din familie ca războinici de temut, luptând cu un dragon, pe care l-a ucis, primind drept recompensă un castel. Cuvântul Bathory semnifică „**erou bun**” iar în maghiară bător este „**curajos**”.

Principele **Sigismund Báthory** a fost insuficient cercetat de istoricii români, chiar dacă de numele său, este legată una dintre încercările de realizare a primei uniri a Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova. Se scrie că „**PLANUL DACIC**” a fost inițiat de tatăl său - **Cristofor Báthory** - în 1580. Istoricul dr. Constantin Rezachevici nota în «**Legenda și substratul ei istoric Mihai Viteazul „Restitutor Daciae”**» (accesibilă pe www.icnet.ro/history): «Deși numirea de Dacia nu apare decât rar în documentele politice din vremea principelui Sigismund Báthory (1581-1597, 1598-1599, 1601), noțiunea era bine cunoscută. Încercarea acestuia de a-și impune stăpânirea directă în Țara Românească și Moldova a fost socotită la vremea respectivă o tentativă de refacere a regatului Daciei. Pe lângă numeroasele izvoare maghiare și italiene care în 1595-1596 îl numesc pe **Sigismund Báthory „principe al Ardealului, Moldovei și Țării Românești”**, istoricul contemporan al principelui, János Decsi Baranyai, adaugă semnificativ acestei sintagme precizarea: „**într-un cuvânt întreaga Dacie**” (*uno verbo tota Dacia*). Baza juridică a pretențiilor lui Sigismund Báthory asupra Țării Românești și Moldovei se afla în tratatul încheiat de acesta cu împăratul Rudolf II la 18/28 ianuarie 1595, la curtea imperială din Praga, care, la cererea sa, le includea și pe acestea. Prin acest act Sigismund era recunoscut ca principe liber, iar Transilvania era ridicată de la rangul de voievodat la cel de principat. Era însă doar o victorie parțială, astfel că Sigismund a ratificat tratatul abia la 2/12 iulie 1595. Coroana ungară, râvnită de el, a rămas împăratului, iar tratatul prevedea ca toate teritoriile dobândite de principe cu forțe proprii de la turci, aici fiind incluse Țara Românească și Moldova, deveneau vasale lui Rudolf II, ca rege al Ungariei. Împăratul nu-i aprobase, așadar, cererea de a fi nu doar principe al Transilvaniei, ci „și al ambelor Dacii” (*et utriusque Daciae*). Drept urmare, Sigismund Báthory a trecut la acțiune, interpretând tratatul cum îi convenea. El a pretins stăpânirea Moldovei, unde domnea Aron vodă, și a Țării Românești, condusă de Mihai Viteazul, cu care în urmă cu un an, 1594, încheiase o alianță antiotomană, pe care însă el o interpreta abuziv ca pe o supunere a domnului român (...). Principele Sigismund a cunoscut multe eșecuri - atât în plan personal cât și militar -, abdicările repetate determinându-l pe Mihai Viteazul

să afirme că „**nu știe nici ce face, nici ce vrea (...)**” iar pe unii autori contemporani principelui transilvănean să explice simplu: «Cheia pentru (a înțelege) modul său de acțiune **ar putea fi găsită mai cu seamă în slăbiciunea sa morală și în lipsa lui de caracter.** În această privință Sigismund era un produs trist și un exemplu respingător al artei pedagogice iezuite. **Plin de cunoștințe și nu lipsit de însușiri,** firii sale îi lipsea în întregime armonia interioară. La fel ca și în viața publică, el era în cea privată ezitant și capricios. (...)

Gabriel Báthory, a fost ultimul principe din familia Báthory și nepot al cardinalului Andrei Báthory, principele transilvan învins de Mihai Viteazul la Șelimbăr, capturat și ucis de iobagi secui în apropierea satului Sândominic. Astăzi, știm că lui Mihai Viteazul i-a fost adus capul la Alba Iulia, acesta poruncind să fie adus și corpul, cardinalul fiind înmormântat - cu mare cinste - în catedrala Sf. Mihail Alba Iulia! Instabilitatea domniei lui **Gabriel Báthory** a fost celebră, modul de guvernare agresiv și imoral atrăgându-i dușmănia nobilimii maghiare, dar și a celei săsești. Pentru a-și salva tronul, Gabriel Báthory a dorit să predea cetatea Oradea turcilor, stârnind mânia supușilor care l-au destituit, fiind ucis chiar de soldații săi.

Istoria Sibiului înregistrează episodul ocupării cetății, prin cel mai avizat cronicar - Emil Sigerus: «1610 10 XII. **Principele Gabriel Báthory vine în oraș** cu o oaste de 20.000 de oameni. - 18.XII. Principele convoacă Dieta și **acuză Sibiul de înaltă trădare, condamnând orașul să plătească o amendă de 50.000 de guldeni.** - 17.XII. Báthory îi dezarmează pe locuitorii orașului. - 13.XII. Principele cere cheile de la porțile orașului. - 20.XII. Primăria este devastată.- 22.XII. Báthory aruncă în temniță pe membrii magistratului și ai comunității orașului. Cetățenii sunt surghiuniți. Iarnă foarte aspră. 1611. Báthory părăsește orașul lăsând în urmă o puternică forță de ocupație. În aprilie principele revine. - 23.IV. Se întrunește Dieta. - 7.VI. Principele pleacă în țara Bârsei. - 9.VII La întoarcere cere 100.000 de guldeni din partea orașului. (...)». De numele principelui **Gabriel Báthory** este legată una dintre legendele Sibiului: după ocuparea Sibiului de trupele lui Báthory, mulți cetățeni au fost supuși torturilor, murind în închisoare. În imediata apropiere a Pieței Mari, în **casa Mövert** - azi monument istoric - o femeie frumoasă, văduva unuia din patricienii morți în închisoare, i-a câștigat (fără voia ei) inima odiosului principe. În pofida tuturor avansurilor acestuia, frumoasa femeie și-a urmat soțul mort, refuzând să-i cedeze cuceritorului crud și nemilos. **Cunoașteți „Casa Mövert”, imobil situat în vecinătatea Palatului Brukenthal?**

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2023-dosarele-patrimoniului-cxlii-restitutor-daciae-descoperiti-casa-movert-acuza-sibiul-de-inalta-tradare-condamnand-orasul-a-infiintat-ordinul-dragonului-172265.html>

În: Tribuna, 05 octombrie 2023